

Mielenliikkeistä teokseksi, taiteen tekemisen prosessi

Tiivistelmä

Tekijä Tajatuuli Louhivuori	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 35	Valmistumisaika 2023
Työn nimi Mielenliikkeistä teokseksi, taiteen tekemisen prosessi		
Tutkinto ja koulutusala Kuvataiteilija (AMK)		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja) LAB-ammattikorkeakoulu		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa käsiteltiin taiteen tekemisen prosessia: taiteen tekemisen unelman ja pelon välisessä kohtauspisteessä olevaa ristiriitaa, jatkuvaa työntöä ja vetoa. Alati pinnan alla vaikuttavaa värettä, joka sai aikaan teoksia sekä paljon viivyttelyä ja päänvaivaa. Miten tästä kahden vastakkaisen voiman, unelman ja pelon, ristitulesta huolimatta pystyi jatkamaan taiteen tekemistä?</p> <p>Prosessiluontoinen työskentely ja lähestymistapa vapauttivat pakkomielleestä lopputulosta kohtaan ja antoivat mieleen liikkumavaraa, elintärkeää luovuutta kehittää teosta.</p> <p>Opinnäytetyöprosessin aikana kehiteltiin useita teoksia. Loppujen lopuksi ratkaisevaksi kysymykseksi nousi taiteilijaidentiteetin kehittyminen ja tätä kautta kolmen valokuvan sarja. Omakuvat installoituin museoon, ja niiden yhteydessä esitettiin elementtejä kuvanottohetkiltä.</p>		
Asiasanat prosessi, taiteilijaidentiteetti, prosessiluontoinen työskentely		

Abstract

Author(s) Tajatuuli Louhivuori	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2023
	Number of Pages 35	
Title of Publication Mind Movements: From Idea to Complete Art Piece		
Degree, Field of Study Bachelor of Culture and Arts, Fine arts (UAS)		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party) LAB University of Applied sciences		
Abstract <p>The written part of the thesis discussed the process of making art: the contradiction, the constant push and pull at the meeting point between the dream and fear of making art. Always under the surface, there was an impressive vibration that created works and a lot of procrastination and headaches. Despite this crossfire of two opposing forces, dream and fear, how was it possible to continue making art?</p> <p>The process-based working and approach freed me from the obsession with the end result and gave the mind room to maneuver, the vital creativity to develop the work.</p> <p>Several works were developed during the thesis process. In the end, the crucial question was the development of the artist's identity and through this, the series of three photographs. The self-portraits were installed in the museum, and in connection with them, elements from the moment of taking the picture were presented.</p>		
Keywords process, artist identity, process of making art		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Prosessityöskentely	2
2.1	Prosessityöskentely taiteessa.....	2
2.2	Prosessitaide	5
3	Opinnäytetyöteoksen vaiheet.....	10
3.1	Talven 2022 alkuvaiheet.....	10
3.2	Alkuvuosi, odotus ja kokeilut.....	13
3.3	Kevät ja päätöksen teko	22
3.4	Palaute ja keskustelut.....	24
4	Valmis teos	25
4.1	Tekotapa	25
4.2	Visuaaliset valinnat.....	28
4.3	Sisällölliset teemat, suhde aiheeseen ja lähteisiin.....	31
5	Yhteenveto ja pohdinta	33
	Lähteet	34

1 Johdanto

Opinnäytetyöni aihe on omakohtaisen taiteellisen prosessin havainnointi ja tutkiminen. Keskityn pääsääntöisesti opinnäytetyöprosessiin ja sen vaiheisiin. Materiaali- ja tekniikkalähtöisesti tutkittava aika on pidempi.

Valitsin tämän aiheen, koska haluan kartoittaa omaa työskentelyäni ideasta valmiiksi teokseksi. Tarkoitukseni on saada aikaa jotkin suuntaviivat tai kirjoitettu kokemus, joka voi ohjata ja auttaa minua tulevien taideteosten sekä produktioiden valmistamisessa.

Taiteeni tekemisen prosessiin liittyy aina ennalta-arvaamattomuuden elementti. Vaikka teoksen aloittaessa mielikuva valmiista työstä olisi hyvin selkeä, lopputulosta ei voi tietää etukäteen. Mielikuvitus ja tunteet eivät noudata tämän maailman fysiikan lakeja. Tätä epävarmuutta voi olla vaikea sietää ja käsitellä. Vaikkakin juuri tämä, mahdollisesti tuskallinenkin prosessi on lähes joka taitelijalle niin tuttu ja osa työskentelyä.

Juuri tämän takia prosessiluontoisen työskentelyn hyväksyminen taiteellisessa työssä on itselle hedelmällisin. Pelkoon jumiin jääminen tai jatkuva itsensä kritisointi ei tuo työskentelyyn lisää. Kaiken etukäteen tietäminen voi tappaa välittömyyden ja vahinkojen lahjat. Siirtyminen siitä, että on pettynyt teokseen tai prosessiin kulkuun, ei alun perin ajatellulla tavalla, siihen, että löytää lahjat on vahvasti sidottu ammattitaiteilijuuteen ja oman tekemisen tavan löytämiseen.

Ihmisenä olemisen kokemuksen tässä maailmassa saa aikaan pinnan alla olevat vaikuttimet ja alati jylläävät mielenliikkeet, jotka konkretisoituvat fyysisenä teoksena tähän maailmaan. Opinnäytetyö kuvaa, miten sietää ja kanssaelää tätä prosessia.

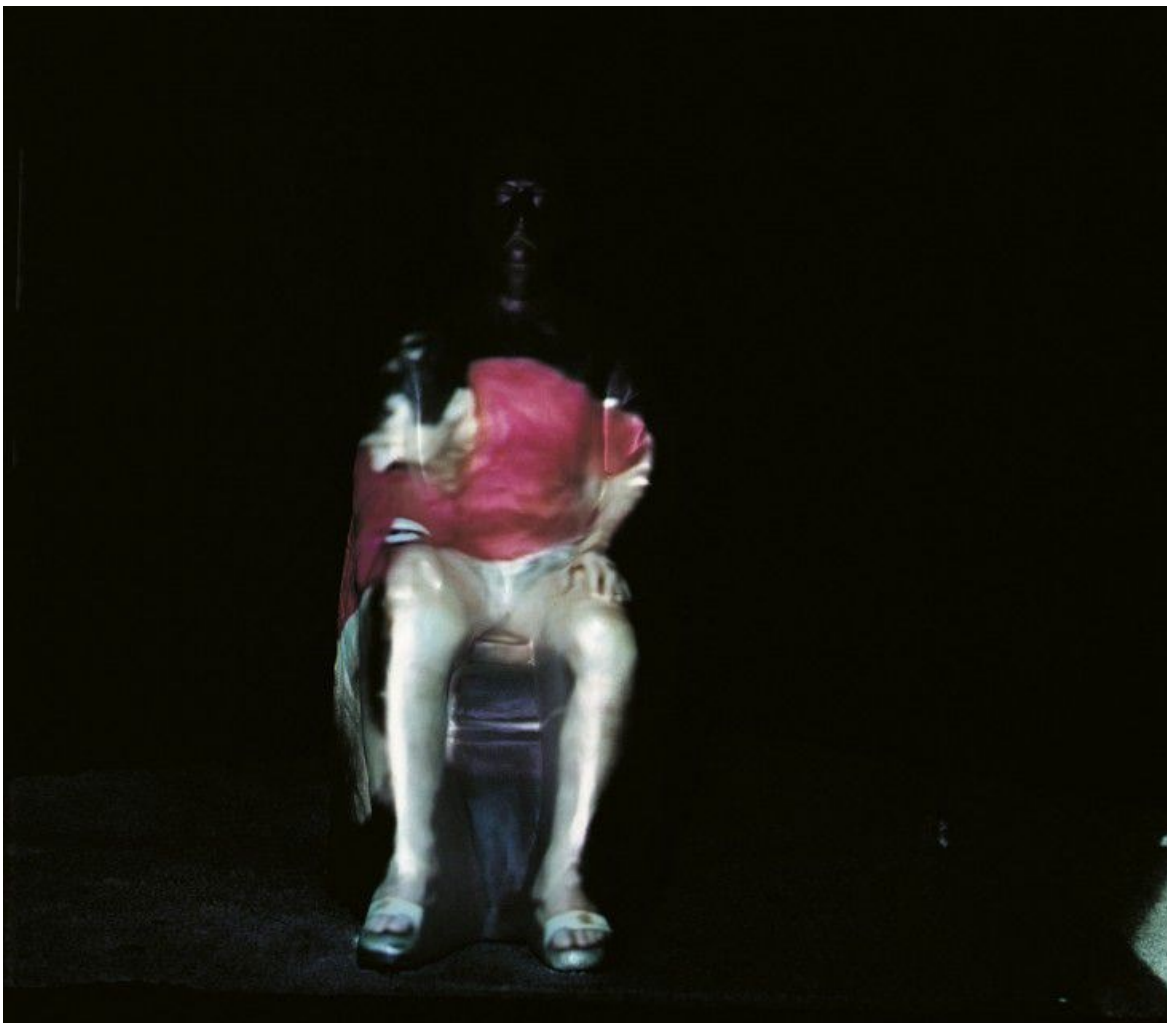
2 Prosessityöskentely

2.1 Prosessityöskentely taiteessa

Amerikkalainen muusikko ja performanssitaitelija Phillips ”Laurie” Andersson (2015) kertoo The power of Art -haastattelussa projekteistaan ja mahdollisesti vuosia kestävästä taiteellisista prosesseista. Hän keksii jonkun idean ja toteuttaa sen lopulta eri tavalla ja eri paikassa. Hänen prosessiluotoinen työskentelynsä kiinnosti ja inspiroi minua, samaistuin myös siihen. Toisinaan teoksissaan hän käsittelee yhteiskunnallisia ja poliittisia aiheita taiteen avulla.

Pidän tätä videohaastelua tärkeänä, koska itse haluan työskennellä samalla tavalla. Ei ole kyse vain teoksesta, jonka kuka tahansa voi tehdä tai keksiä. Mielestäni Laurie uniikkina ihmisenä ja taiteilijana, hänen kiinnostuksen kohteensa ääneen, teknillinen osaaminen sekä arvomaailmassa mahdollistaa keksiä kyseiset teokset.

Vuonna 1998 Andersson (2015) työskenteli Milanossa Prada-säätiölle. Projekti ”Dal vivo” (Kuva 1), suomennettuna Livenä, siirsi läheisen rangaistuslaitoksen elinkautisvangin livelähetyksenä säätiön näyttelytiloihin. Teoksessa rakennettiin ihmisen muotoinen näyttö, johon vanki heijastettiin. Videoveistos käsitteli vankeutta ja vapautta, aikaa, teleyhteiskuntaa, läsnäoloa sekä poissaoloa.

Kuva 1. Laurie Andersson, Dal vivo, 1998, multimedia installaatio (Andersson 1998)

Livenä-teokseen idea oli keksitty jo 15 vuotta aikaisemmin Wienin läheisessä pikkukaupungissa ääni-installaatioproduktiota tehtäessä. Silloin tätä videoveistosta ei kuitenkaan rakennettu kohteeseen ja saatettu loppuun. Itävallan vanhat lait, koskien sitä kuka omistaa vangin kuvan ja voiko sitä käyttää osana teosta, tulivat vastaan. (Andersson 2015.) Tällaisia byrokrattisia ongelmia saattaa kohdata toimiessa isojen organisaatioiden tai esimerkiksi kaupunkien kanssa.

Anderssonin videoveistos sai jatkoa vuonna 2015 ”The Body” teoksella. Teos esitettiin New Yorkissa Park Avenue Armoryssä – seitsemännen rykmentin asevarastossa USA:n sisällissodan ajoilta. Jälleen Anderssonilla on yhteiskunnallinen ja poliittinen taso taideteoksessaan. Hän luo teoksen omien erikoisalojensa kautta käyttäen tietotekniikkaa, musiikkia, käsitteellisyttä, performatiivisuutta sekä omia arvojaan. Teos oli myös vuorovaikutteinen yleisön kanssa, ja sen yhteydessä oli musiikkitapahtuma.

Kun WTC-kaksoistorit kaatanut hyökkäys oli tapahtunut ja sota Afganistanissa käynnissä, paljon ihmisiä kuljetettiin vangiksi Guatemalaan ilman oikeudenkäyntiä. Eräs täysin syytön

heistä oli 14-vuotias tietotekniikan urasta haaveileva Mohammed El Gharani. Hänet napattiin Pakistanista ja kuljetettiin musta pussi päässään terroristina Guatemalaan. Siellä häntä kidutettiin ja kuulusteltiin seitsemän vuoden ajan lääkäreiden läsnä ollessa. (Andersson 2015.)

Vapautumisensa (2015) jälkeen Mohammed muutti Länsi-Afrikkaan. Ihmisoikeusjärjestön kautta hän kuuli Laurien projektista ja halusi osallistua. Videoveistoksessa (Kuva 2) on nähtävillä Mohammed projisoituna Länsi-Afrikasta 9,1 metrin korkuiseen näyttöön. Videoinstallaatiosta tuli Lincon Memorial patsaan kokoinen. Tapahtumaan osallistui paljon ihmisiä ja muusikoita. Myös Park Avenue Armorysta oli suora videoyhteys Afrikkaan. Mohammed näki, miten ihmiset kurottelivat häntä kohti ja pyysivät anteeksi heidän valtionsa harjoittamaa väkivaltaa.

Kuva 2. Laurie Anderson, The Body, 2015, multimedia installaatio (Andersson 2015)

Teos sai laajasti julkisuutta ja sitä pidettiin videoinstallaation lisäksi poliittisena taiteena. Mohammedin kohtelu ei ole ollut oikein ja monet päättävässä asemassa olevat ihmiset ajattelivat samoin. Teoksella oli myös siis yhteiskunnallista vaikutusta. Esimerkiksi työryhmä perustettiin tutkimaan Guatemalan tapahtumia. Laurie kertoo teoksen kertovan vapaudesta. Mohammed halusi osallistua, koska halusi auttaa vielä silloin Guatemalassa olevia ihmisiä. (Andersson 2015.)

2.2 Prosessitaide

Prosessitaide (Guggenheim 2023) on joukon taitelijoita kehittämä suuntaus 1960–1970-luvulla Amerikassa. Prosessitaide korostaa taiteen tekemisen prosessia, enemmän kuin mitään ennalta määrättyä asetelmaa tai suunnitelmaa. Sen lähtökohdat voidaan jäljittää abstraktiin ekspressionismiin. Prosessitaiteessa teoksen syntymisen tapahtumasarja on näkyvillä teoksessa. Teokset voidaan esimerkiksi synnyttää kasaamalla, tiputtamalla, valuttamalla tai antamalla painovoiman työskennellä. Kuvassa 3 nähdään Lynda Benglisin teos *Quartered Meteor*. Myös mitä tahansa muuta tekniikka voidaan käyttää, kuten John Hilliard valokuvaa kuvassa 4.

Kuva 3. Lynda Benglisin, *Quartered Meteor*, 1975, teräsvalutus, 1500 × 1680 × 1580 mm, 976 kg (Benglisin 1975)

Kuva 4. John Hilliard, *Camera Recording its Own Condition*, 1971, valokuva, 2174 × 1832 mm (Hilliard 1971)

Suuntauksen uraa uurtava isä Robert Morris kirjoitti esseen “Anti form” vuonna 1968 ja piti sen yhteydessä näyttelyn. Hän oli suunnannäyttäjää siirryttäessä minimalismista post-minimalismiin. Esseessään hän esitteli täysin uuden lähestymistavan muotoon. Hänen työskentelynsä Anti form -käsitteen ympärillä loi paksusta teollisuushuovasta teoksia, joista hänet tunnetaan. Kuvissa 5 ja 6 nähdään Robert Morrisin huopatöitä. Anti form -ajatteluun kuuluu, että esimerkiksi huopateoksella on aina potentiaali, sen ottaa joku toinenkin muoto, ripustuksesta riippuen. (Weiss 2007.)

Kuva 5. Robert Morris, Untitled (Pink Felt), 1970, huopa (Morris 1970)

Kuva 6. Robert Morris, Untitled (Brown Felt), 1973, huopa, 259 x 366 cm (Morris 1973)

Työskentely on taiteilijan performanssi ja teos siitä seuraus. Prosessitaiteilijat työskentelivät useiden eri materiaalien kanssa. (Kordic 2016.) Toisessa haastattelussaan Laurie Anderson (2016) kehoittaa, että taiteilijan ei kannata olla takertunut yhteen tekotapaan. Myös prosessitaiteilijat työskentelevät useilla eri tekniikoilla ja ei yleisesti käytettyjen materiaalien kanssa. Materiaaleina käytetään esimerkiksi vahaa, huopaa, lateksia, ruohoa, tulta ja rikkoutunutta lasia. Tämä antaa taiteilijoille paljon vapautta ja mahdollistaa vahingon elementin ilmaantumisen teokseen. Työskentelyssä ei ollut sääntöjä, ei oikeaa tai väärää. Vain etsintä tavoittaa puhdas epätäydellisyys ja ihmisenä olemisen kokemus. (Kordic 2016.)

Myös Jerry Saltz (2020) kirjassaan "How to be and artist" opettaa ettei kannata jumiutua yhteen materiaaliin tai työskentelytapaan. Nykypäivänä taiteilijan ei ole pakko määritellä itseään yhden tekotavan mukaan. Voi sanoa omaavansa monta tekotapaa tai ei yhtä yksittäistä. Voi esitellä itsensä vain taiteilijana ja antaa kuulijan ottaa selvää taiteestasi. Mielestäni tämä on hyvin tärkeää oman taiteilijaidentiteetin hyväksymisessä ja kehittämisessä.

Sivistyssanakirjan selitys sanalle prosessi on tapahtumasarja eli kehityskulku (suomisana-kirja), sarja tapahtumia. Oma työskentelyni ammentaa ja vahvistuu juuri edellä mainitusta

tiedosta. En yritä päästä teoksissani mihinkään tiettyyn tulokseen. Minulla on idea, lähdän toteuttamaan sitä ja olen matkan varrella auki sattumuksille ja mahdollisille uusille suunnille.

3 Opinnäytetyöteoksen vaiheet

3.1 Talven 2022 alkuvaiheet

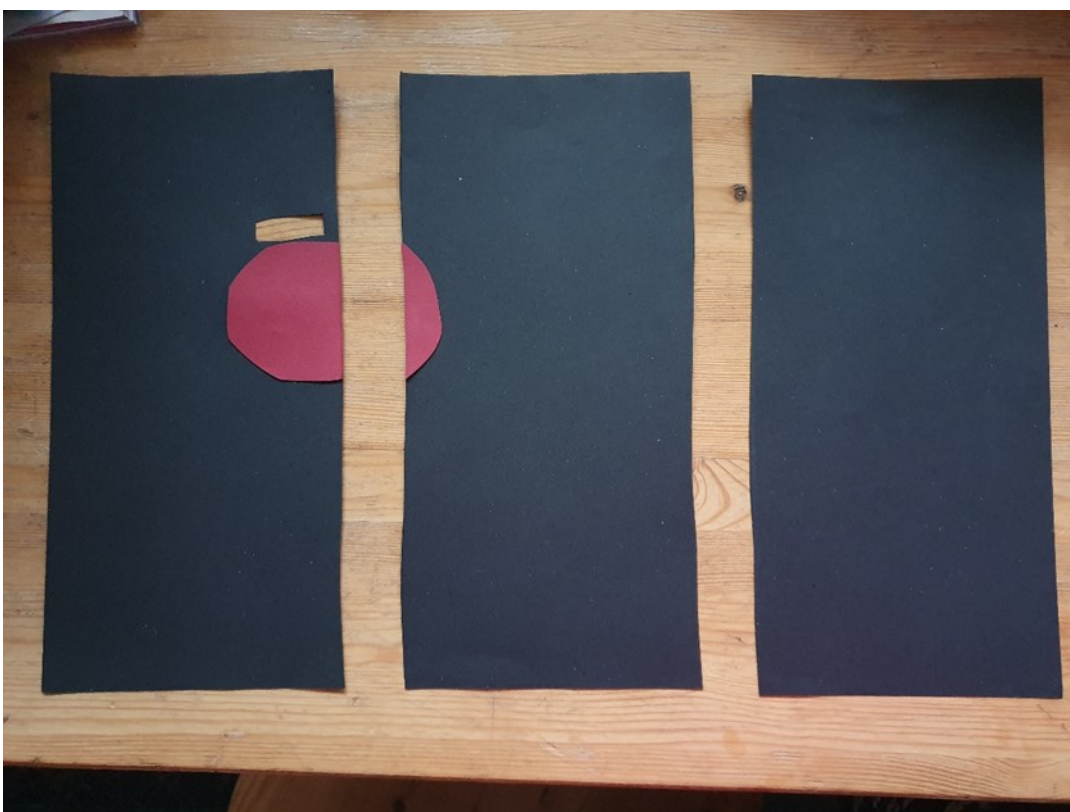
Suurin haaveeni on tehdä taidetta. Pahin pelkoni on tehdä huonoa taidetta ja epäonnistua. Näiden kahden unelman ja pelon välisen ristiriidan kohtauspisteessä on jatkuva työntö ja veto. Alati pinnan on alla vaikuttava väre, joka saa aikaan teoksia sekä paljon viivyttelyä ja päänvaivaa. Miten kahden vastakkaisen voiman — unelman ja pelon — ristitulesta huolimatta voi jatkaa työskentelyä? Prosessiluontoinen työskentely ja lähestymistapa vapauttavat pakkomielteestä lopputulosta kohtaan ja antavat omaan mieleen liikkumavaraa ja elintärkeää luovuutta kehittää teosta.

Lähdin opinnäyteteoksen tekoon varmin askelin. Aloittaessani opinnot vuonna 2019 näin roskalavalla kolme suurta liimalevyä. Mieleeni piirtyi installaatio. Kolme suurta levyä mustaksi maalattuna, yhdessä niistä punainen ympyrä ja aukko vastakkaiseen seinään paistavalle valolle. Tässä teoksessa käsittelin uhan tuntua jonkun väistämättömän edessä, toivon pilkahduksen läsnäollessa.

Päätin valita opinnäytetyökseni tämän kolmen levyn installaation. Kuvassa 7 mittakaavana olen minä levyjen kanssa. Levyjen säilyttäminen ja teoksen kolmen vuoden mielessä pyörittely, oli lähtökohtana kiinnostava. Lisäksi koko teos oli jo lähes loppuun asti mietitty aivan opinnäytetyöprosessin alussa. Kuvassa 8 on paperista tehty pienoismalli installaatiosta. Ajattelin, etten halua haastaa itsenäni liikaa opinnäytetyöteoksessa.

Kuva 7. Mittakaava

Kuva 8. Paperinen pienoismalli

Mielessäni teoksen ilmaisuvoima oli vahva. Näin mielikuvituksessani selkeästi siinä kaikki ne tunteet, asiat ja ajatukset, joita halusin ilmaista.

Taiteen ilmaisuvoima alkaa sieltä, missä kaikki muu ilmaisu päättyy. Taiteen voima on kyky luoda toisenlaisia todellisuuksia, saada meidät ajattelemaan toisenlaisia kokemuksia ja tehdä näkyväksi jotain, mitä emme muuten näkisi.

Ajattelin kirjoitusosuuden tarvitsevan enemmän aikaa sekä huomiota, mutta itse taideteos oli jo loppuun mietitty. Varasin keskusteluajan koulumme julkisen taiteen opettajan kanssa. Ajattelin saavani keskustelussa kehuja ja jotain ripustuksellisia yksityiskohtaisia neuvoja. Hämmästykseni opettajani tarjosikin näkemystä siitä, ettei teokseni ehkä välitäkään niitä voimakkaita tunteita, mitä ajattelin sen ilmentävän. Teokseni ilmaisuvoima ei olekaan muille sitä, miten itse sen päässäni koen.

Ensimmäisessä aihe-seminaarissa sain luokkatovereiltani samankaltaista palautetta. Ihmiset eivät tavoittaneet kokemiani tunteita teoksesta. Tämä hämmensi minua. Koin pettymystä ja ihmetystä siitä, että jokin niin varma osa valmistumistani ei olisikaan niin kuin ajattelin.

Keskustelusta sekä aihe-seminaarista sain vinkkejä, kuinka jatkaa. En jäänyt tyhjän päälle. Tein listan mitä haluan teoksen ilmentävän, ja mitä en halua sen välittävän. Tämä yksinkertainen tehtävä ohjasi minua eteenpäin.

Mitä haluan teoksen ilmentävän

- voimakas
- tunnistettava oma tyyli
- henkilökohtainen
- feministinen
- erikoinen
- jännite
- minimalistinen.

Mitä en halua teokseni välittävän

- mitäänsanomaton
- etäinen
- tylsä
- helpoin ratkaisu.

Sillä levyt eivät välittäneet haluamaani vaikutelmaa, listan tekeminen helpotti minua avaamaan mieleni ajatukselle, että levyjen sijaan lopputyöni voikin olla muu teos. Sain ensimmäisen ohjaukseni työskentelyäni ohjaavalta ammattitaitelijalta. Kerroin itsestäni, historiastani, töistäni ja siitä mitä haluan välittää. Ohjaajani oli samaa mieltä levyjä koskevista asioista kuin aikaisemmat keskustelut. Teokseni sellaisenaan ei välittäisi haluamiani asioita. Tapaamisessa nousi performanssi installaation osana kanssa esiin. Kiinnostuin siitä.

Ohjauksen lopussa hän kertoi, että työskentelyyn tuo rauhaa ja turvaa, jos on jo joku esiteltävissä oleva idea ja teos, jonka varmasti voi toteuttaa. Hänen mielestään minulla on se. Voi toteuttaa levyistä installaation ja sen kanssa performanssin. Nyt tämän välisen ajan olen vapaa luomaan ja keksimään uutta.

Levyjen kanssa tapahtuva performanssi jäi elämään mieleeni. Kun etsin tietoa museon huonekorkeudesta, huomasin edellisen puolen vuoden näyttelytarjonnan. Kolmentoista näyttelyä pitäneen joukossa oli vain yhden naisen nimi. Tämä kiinnitti huomioni. On klassinen kuvataiteessa ilmiö missä naista kuvataan kohteena, mutta naistaitelijat eivät saa mahdollisuuksia esittää taidettaan gallerioissa.

Red Bull Academy of Artin (Andersson 2015) haastattelussa Laurie kertoo miksi erityisesti pitää työskentelystä äänen kanssa. Hänen ajatuksensa siitä, miten eri ääni vaikuttaa siihen mitä koemme voivamme sanoa, nousi mieleeni. Jos minulla olisi muutettu ääni, voisinko sanoa jotain rohkeampia asioita museon performanssissa, haluaisinko käsitellä performanssissa tasa-arvoa ja museon lähes miesoletettujen kuuden kuukauden tarjontaa. Jos minulla olisi eri ääni, mitä haluaisin sanoa. Tähän en tiennyt vastausta.

Välillä koin tuskaisia tunteita ja minun oli vaikea luottaa, että keksin mitään. Tein ajatus- sekä kirjoitustyöt. Pohdin jatkuvasti kiinnostavia elementtejä ja ammensin arkielämästäni toimintoja, jotka voisivat olla osa performanssia. Siltikään esityksen käsikirjoitus ei alkanut valkenemaan minulle.

3.2 Alkuvuosi, odotus ja kokeilut

Väliseminaari tuli. Esittelin edelleen keskeneräiset ideani, liimalevyinstallaation ja mahdollisen performanssin. Tämän koulutuksen aikana olen eniten työskennellyt valokuvauksen parissa, joten valokuvaaminen lopputyöksi kummitteli koko ajan mieleni perukoilla.

Palautteessa opiskelijatoverini kehottivat minua pikaisesti päättämään mikä taideteokseni on ja alkamaan valmistamaan sitä. Olin täysin samaa mieltä.

Samalla ymmärsin, etten voi kontrolloida tätä prosessia. Muutin kirjallisen raporttini käsittelemään taiteen tekemisen tapahtumasarjaa. Näin loin reunaehjoja itselleni, näissä

raameissa edistyin opinnäytetyössäni ja samalla sain vapautta tutkia oman taiteellisen prosessin vaiheita.

Tässä prosessissa kaikki vaikutti kaikkeen. Arjen tunteet: kurssit, ohjaukset, haastattelut, dokumentit, työ, kiinnostuksen kohteet, arvot, historia, perhe, koirat ja omat ongelmat sekä lahjat. Elin elämääni, ideat syntyivät ja karsiutuvat. Teosten itselleni niin tärkeät ja rakkaat käsitteelliset elementit syntyvät tällaisen työskentelytavan sallimisesta. Tuntemattoman pelko minussa haluaa, että prosessi olisi ennalta-arvattava, ennakoitava ja suoraviivainen, mutta se ei ole.

Nyt opinnäytetyössäni näytän millainen ajattelija ja taiteilija olen. En omaa jotakin yhtä tekniikkaa sataprosenttisen varmasti ja tee siitä toisintoa. Tämä oli minulle matka ammattilaisuuteen. Miten ammattilaisena tulen tekemään tätä työtä? Miltä tämä prosessi tuntuu? Mitä vaiheita siinä on? Miltä tuntuu, kun ei keksi mitään? Miltä tuntuu, kun keksii? Miltä tuntuu olla tekemättä mitään ja luottaa, että idea kyllä syntyy? Parhaat teosten aiheet syntyvät rennossa ja luottavaisessa ilmapiirissä, ei pakottamalla tai väkisin. Itselle tärkeintä on voimakas ilmaisu, että teos toimii itsenään, ilman mitään taustatietoja. Kun taitelijasta ja teoksesta opiskelee lisää, se tuo teokseen uusia tasoja.

Väliseminaarissa ihastelin muiden töitä ja heidän jatkuvaa edistymistään. Ystäväni aihe oli omakuva. Häntä kosketti aiheessa se, miten omakuvassa voi päättää, miten itsensä muille näyttää ja määrittää omaa identiteettiä. Koin, että siinä on valtaa. Maailmassa tai yhteiskunnassa voi vaikuttaa vain vähän, miten haluan muiden näkevän minut. Omakuvassa kuvataan itse itseään ja voi määritellä itsensä muulle maailmalle, juuri niin kuin itse haluaa. Siinä oli paljon voimaa, vaikka katsoja tekee kuvasta omat tulkintansa.

Aloin tehdä kokeiluja käyttäen itseäni ja ystävääni mallina. Halusin mustavalkoisten kuvien sarjan, jossa käsittelin ystävyyttä, kehonkuvaa, kaipausta, kykenemättömyyttä ja ajan kulu, (Kuvat 9 ja 10).

Kuva 9. Koekuva

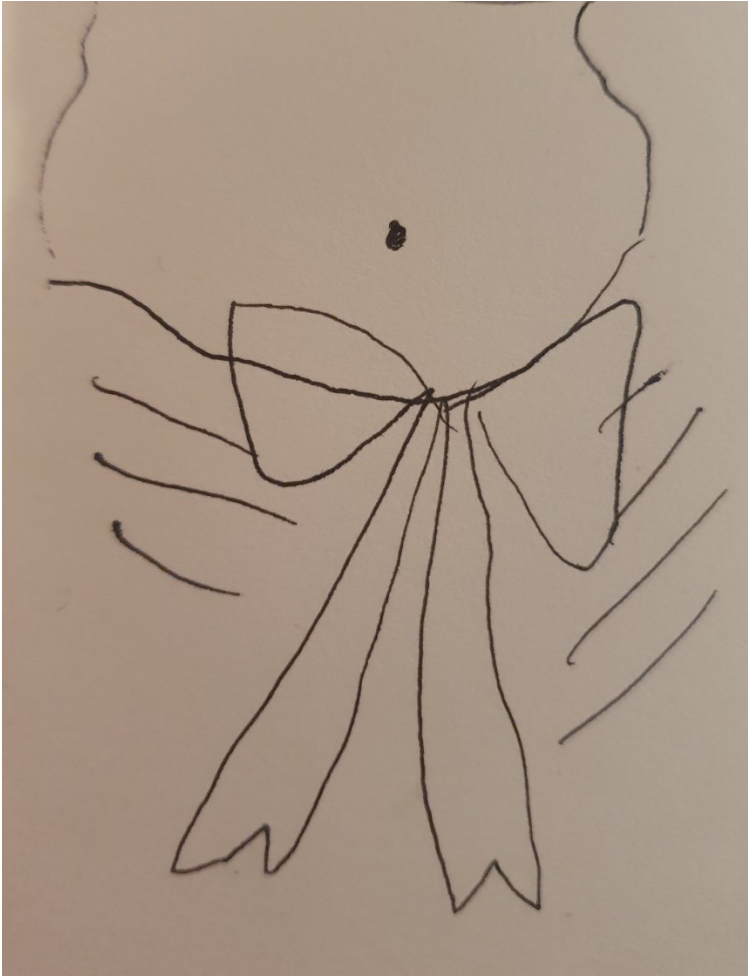

Kuva 10. Koekuva

Piirsin myös sarjasta luonnoksia, (Kuvat 11 ja 12). Koko tämän ajan tunsin itseni niin voimattomaksi. Valokuvakuva tekotapana tuntui kuitenkin antavan minulle sitä, mitä olin aiemmin listassani etsinyt teokseni välittävän.

Kuva 11. Luonnos

Kuva 12. Luonnos

Varasin opinnäytetyötäni ohjaavalle opettajalle keskusteluajan. Puhuimme installaatiosta ja mahdollisista omakuvista. Hän ääneen ihmetteli, miksen jo päästä levyistä irti ja käänny valokuvauksen puoleen. Itse ihmettelin samaa.

Joulu tuli ja tunsin itseni edelleen voimattomaksi. Leikkasin alaselkään olevat pitkät punaiset hiukseni keittiösaksilla. Kuvassa 13 nähdään hiukset ennen leikkausta. Perheeni vannotti minua aina olla leikkaamatta. Tunsin itseni pieneksi ja heikoksi. Halusin vapautua perheestäni, perinteisestä pitkähiuksisen naisen roolista ja kaikesta vanhasta kyvyttömyydestä, jota koin. Halusin löytää jättipotti -teoksen ja saattaa sen loppuun.

Kuva 13. Omakuva, pitkät hiukset

Punainen kasa hiuksia jäi ikkunalaudalle lepäämään. Hiukset näkyvät kuvassa 14. Katselin sitä joka päivä. Sen kullan ja kuparin sävyt hohtivat talvisen auringon loisteissa. Pidin sitä hyvin kauniina.

Kuva 14. Pitkät hiukset ikkunalaudalla

Otettuani koekuvat itsestäni ja ystävästäni, menetin kiinnostukseni niihin. Mielessäni sekä kokeilujen kautta kuljin useiden teosten läpi. Mietin vielä levyinstallaatiota tuolien kanssa (Kuva 15) ja performanssia. Ajattelin myös maalata liimalevyn takapuolen mustaksi ja etupuoleen jätän puusälepinnan. Omakuvasarjaan ystäväni kanssa mietin vielä vaaleanpunaista silkkinauhaa ja tuolia. Entä jos ripustan mustan tuolin vaaleanpunaisista silkkinauhoista väärinpäin roikkumaan teoksen etupuolelle tai lävistän tuolin jalalla liimalevyn? Väärinpäin oleva tuoli symboloi sitä kyvyttömyyden tunnetta, jota tämän prosessin aikana koin. Äänenä teoksen takaa voisin käyttää narinaa, jota tuolini pitää, mutta mikään näistä aiheista ei tuntunut oikealle. Minun oli jätettävä jälleen aihe hautumaan.

Kuva 15. Demonstraatio tuolista ja liimalevystä

Tammikuussa 2023 olin kaksi viikkoa Philadelphiassa. Kävin Philadelphian taidemuseossa kolme kertaa. Huoneet olivat täynnä mitä kuuluisimpien mestareiden töitä. Aloitin valokuva-sarjan Minä ja mestarit. Siinä kaksoisvalotan mustavalkofilmiä. Ensimmäinen kuva on kuuluisan taitelijan klassikkotyöstä ja toinen omista kasvoistani. Tämä ei kuitenkaan taivu lopputyöksi aiemmin listaamieni ominaisuuksien tähden.

Yksi museon vaikuttavimmista teoksista oli Zoe Leonardin teos Strange Fruit. Teoksen nimi on viittaus Billy Holiday'n 1939 levyttämään kappaleeseen, jossa käsitellään rotusyrjintää ja lynkkausta, (Kuvat 16 ja 17). Teoksessa hedelmän kuoria on ommeltu toisiinsa ja niiden on annettu mädäntyä galleriatilan lattialle. Teos on saanut alkunsa maailmanlaajuisen AIDS-epidemian alkuvuosina, kun Yhdysvaltojen hallitus ei myöntänyt mitään tukia tai hoitoa sairastuneille. Sairaus kosketti eniten vähemmistöjä ja vähävaraisempaa kansaa.

Kuva 16. Philadelphia Museum of Art, Strange Fruit

Kuva 17. Philadelphia Museum of Art, Strange Fruit

Maailman epäoikeudenmukaisuus ja ihmisten kokema kärsimys on sanoinkuvailemattoman kamalaa. Suurimmalla osalla maailman ihmisistä ei ole pääsyä koulutukseen, taidekouluun tai edes elämän perustarpeiden piiriin. Zoe Leonardin teos kokonaisuudessaan ilmentää itselleni sitä, mistä kuvataiteessa on kysymys. Kun on jotain kerrottavaa ja taide välineenä, teoksen materiaalit eivät välttämättä ole kalliit öljymaalit hienossa taidekoulussa.

Teos oli monitasoinen: historiallisesti, yhteiskunnallisesti, ajallisesti sekä se toimi itsenäisesti visuaalisesti kiinnostavana, ilman taustatietojakin. Feministinen lähestymistapa, jossa työskennellään niillä materiaaleilla mitä sattuu olemaan saatavilla, on kunnioitettava sekä itselleni tuttu ja hedelmällinen.

Zoe Leonardin tapa käsitellä kipeitä, valtavia asioita, joille ei itse juurikaan voi mitään on koskettava ja hyvin älykäs. Toivoisin itse kasvavani näiden esikuvien kaltaiseksi taiteilijaksi.

3.3 Kevät ja päätöksen teko

Amerikassa erinäiset pienet asiat kiinnittivät huomioni ja keräsin niitä mukaani. Toin kotiin jättimäisen sipulinkuoren (Kuva 18) ja muita pieniä esineitä.

Kuva 18. Amerikkalainen sipuli

Näin internetissä aikanaan kohua herättäneen tamponimainoksen. Profiilikuvakulmasta otetussa mustavalkokuvassa tamponin naru näkyy ylös nostettua reittä vasten. Kuva oli mielestäni hyvin kaunis ja ilmensi itseäni viehättäviä käsitteellisiä elementtejä, vaikka olikin

mainoskuva. Mielessäni yhdistyi tämä kuva ja irti leikatut hiukseni. Miten punaiset hiukset lepäävät reittä vasten. Mihin muihin ruumiin aukkoihin hiukset voisi asentaa?

Sain mielikuvasta välittömästi voimakkaan kehollisen kokemuksen. Miltä hiukset tuntuvat suussa, jos ikenistä ja hampaiden väleistä kasvaisi karvoja? Olin juuri käynyt hammaskiven puhdistuksessa ja harjaan hammasvälejä hammasväliharjalla alinomaan. Myös tämä elämäntapahtuma edesauttoi kehollista kokemusta ja mielikuvaa. Päätin ottaa koekuvat pikimmiten. Näin heti, että pidin kuvista. Jo kuvatessani tunsin, että näistä tulee hyvät kuvat.

Sipulin kuori ja muita biojätteitä (Kuva 19) alkoi kerääntymään keittiöni nurkkaan. Mielessäni risteili taiteilijuuteen, naiseuteen, vanhenemiseen ja itsenäistymiseen liittyviä teemoja. Kuvauksen aikana uusia omakuvaideoita alkoi muodostua mieleeni ja toteutin ne heti. Käytin kotiani, kehoani ja saatavilla olevia materiaaleja.

Kuva 19. Biojätteitä ja omakuva demonstraatio

Varasin jälleen keskusteluajan ohjaavalle opettajalleni. Nyt minulla oli näitä omakuvia mukani ja pystyin esittelemään niitä. Kuvassa, jossa hiukset kasvavat ylähuuleni alta on sitä vahvaa sekä outoa ilmaisua, jota olen etsinyt tämän opinnäytetyöprosessin ajan. Pidin myös muista kehoani käsittelevistä kuvista. Tein päätöksen, että nämä omakuvat ovat opinnäytetyöni. Halusin rakentaa installaation kuvia tukemaan.

3.4 Palaute ja keskustelut

Prosessin aikana olen käynyt useita keskusteluja, useiden eri ihmisten kanssa. Pyysin ja sain töilleni monenlaista palautetta. Tapaamisten anti, opettajien mielipiteet ja ohjaus ovat olleet suureksi hyödyksi, kun olen hahmotellut mitä itse haluan. Nautin vuorovaikutuksessa työskentelystä ja kehityksen keskustelujen kautta.

Myös residenssityöskentely ulkomailla näyttää sopivan minulle erinomaisesti. Yhdysvaltojen matkalla olin flow-tilassa. Olin rento ja keksin jatkuvasti uusia taideteoksia. Kun oman kielen tai ympäristön aktivointeja ei ole ympärillä, ympäröivään maailmaan suhtautuu uudella tavalla. Näkee ja huomaa paljon asioita, joihin tutussa ympäristössä ei kiinnittäisi huomiota.

Kanssaopiskelijoilta saatu palaute ja rohkaisu olivat myös tärkeässä roolissa työskentelyn aikana. Lähdin liikkeelle ikään kuin väärinpäin. Aluksi minulla oli täysin selkeä teos valmiiksi mietittynä. Sitten peruutin siitäkin ja aloin ajatella koko opinnäytetyötä uudestaan.

Levyistä irti päästäminen ja omakuvaan keskittyminen oli ratkaiseva suunnan muutos opinnäytetyöteosta tehtäessä. Levyt olivat kuin turvasatama. Ohjaavan taitelijan kanssa käyty keskustelu siitä, että on hyvä olla varalla jokin teos ehkä edesauttoi näiden omakuvien vapaata kehittelyä ja syntyä.

4 Valmis teos

4.1 Tekotapa

Taina Erävaara (2011) esittää, että omakuva määrittää identiteettiä ja sillä voi tehdä itsensä nähdyksi muulle maailmalle, miten haluaa. Koin tämän todella mielenkiitoina. Se mitä opinnäytetyössäni halusin tehdä, on näyttää maailmalle töideni kautta, millainen taitelija olen ja miten työskentelen. Se on taitoni, ei mikään yksi tekniikka.

Päädyin tekotapana performatiiviseen työskentelyyn ja sen kuvaamiseen. Kuvista tuli omakuvia, joissa on nähtävillä vahvoja käsitteellisiä elementtejä. Kotona kuvaaminen oli itselleni eräänlaista performanssia ja sen tallentamista. Usein käytössäni ei ollut jalustaa tai muuta ammattikalustoa, koska en vielä omista niistä. Valaistus oli luonnon valo.

Jalustana toimi kirjapino ikkunan edessä. Tarkennus otettiin moppivarteen, jota peittokasa piti pystyssä. Kuvaushetket olivat intensiivisiä ja idearikkaita. Yleensä myös koomisia ja turhauttavia. Kirjat kaatuivat, tarkennus ei onnistunut, aurinko vaihtoi paikkaa tai moppivarsi ei pysynyt pystyssä. Kun joku ei onnistu, siitäkin yleensä syntyy uusi idea. Jos jokin on kameran vaivalloista ja epäkäytännöllistä eikä millään onnistu, idea on hyvä hylätä tai yrittää toisen kerran uudestaan.

Pitkien punaisten hiusteni irti leikkaaminen, säilyttäminen makuuhuoneen ikkunalaudalla ja niiden katselu kuukausien ajan oli tärkeä osa prosessia. Ne irti leikatessani en vielä tietoisella mielellä ajatellut käyttäväni niitä, mutten halunnut heittää niitä poiskaan. Lopulta tein reikiä (Kuva 20) tulosteen ylähuulen kohtaan ja työnsin hiuksia rei'istä läpi.

Kuvien muokkaus tapahtui Adoben ohjelmilla. Kuvassa 21 näkyy valmis teos, lopullisilla muokkauksilla ja hiukset asennettuna kuvaan. Kuvasta 20 ja 21 voi havaita ihon sävyn muutoksen raakakuvasta kuvanmuokkausohjelman käytön jälkeen. Talvi-iho on sävyltään haastavampi saada luonnollisen sävyiseksi. Raakakuvien hyvin onnistunut valotus edesauttoi kuvien hyvää ja kohtalaisen yksinkertaista muokkausta.

Kuva 20. Hiuksien asettaminen reikiin

Kuva 21. Valmis teos museolla

Sipulin kuoren toin Amerikasta suurta varovaisuutta noudattaen. Kuori oli todella ohut ja herkästi särkyvä. Asetin sen tuliainekahvimukin sisään ja sain sen ehjänä kotiin. Sipulin kuoren valkoisuus yhdistyi kananmunan kuoriin, jotka jäivät biopussin päälle. Kuvassa 22 on sipulinkuori toisesta kuvakulmasta.

Kuva 22. Sipulinkuori toisesta kuvakulmasta

4.2 Visuaaliset valinnat

Koska vaihdoin aiheitani niin monta kertaa, minulle jäänyt ohjauksen aika oli hyvin rajallinen. Työskentelyäni ohjaava taitelija oli veiston ammattilainen ja päädyinkin valokuvaan. Onneksi teokseni käsitteellisyys mahdollisti, sen, että niistä pystyi keskustelemaan lähes kaikkien koulumme ammattitaiteilijoiden kanssa.

Ajallisista syistä teppi, jolla sipuli on rinnassani sekä paidan vihreä avokadotahra näkyvät lopullisissa kuvissa. En lähtenyt näitä enää poistamaan. Mielestäni vihreä tahra näyttää tuloituksen aikaan saamalta värivirheeltä, eikä itse paidassa olleelta tahralta.

Kuvat ovat asetettu museoon päällekkäin niin, että ihmisen mieli täyttää puuttuvat kohdat ja katsoja näkee koko vartalon tai peilikuvatyyppisen tilanteen. Installoin kuvien yhteyteen

elementtejä kuvanottohetkiltä makuuhuoneestani. Tällä aktivoin kuvia ja vahvistin teosten käsitteellisyyttä: vihreä täkki (Kuva 22) installoituina museoon. Sama täkki näkyy myös kuvan 23 valokuvasarjan alimman kuvan alareunassa.

Kuva 22. Osa valmiista installaatiosta museolla

Näin suuren ryhmän yhteisnäyttelyä rakennettaessa jokaisen on tehtävä kompromisseja. Itse en halunnut kontrolloida tai pakottaa omia mielihaluajani ripustuksessa. Halusin tehdä yhteistyötä ja katsoa miten luonnollisesti, omalla painollaan näyttely alkaa hahmottua tilaan.

Alun perin ajattelin itselleni jotain nurkkatilaa, mutta nopeasti nurkat olivat varattu. Jo aiemmin käydessäni museolla huomasin umpeen teipatun oven kohdan eräässä seinässä. Mietin jo silloin, olisiko kiinnostavaa installoida teos oven kohtaan teipin rajojen sisäpuolelle. Niistä muodostuu ikään kuin kehys. Teokseni vaatii yksityisyyttä ja pienemmän tilan tuntua, koska kuvat eivät ole suuria. Kuva 23 on koko installaatiosta. Umpeen teipatun oven teipin

väri on valkoinen, niin kuin ympäröivä seinäkin. Katsoja miettii, olenko varta vasten halunnut teipit teoksen ympärille vai ovatko ne olleet siinä valmiina.

Määrittelin teoksen nimenomaan installaatioksi, juuri tähän tilaan tehdyksi teokseksi täkin, hiuksien ja epätavallisen ripustuskohdan vuoksi. Teoksen nimeksi tuli Prosessi / Prosissi. Halusin prosessiluontoisen työskentelytapani näkyvän nimessä. Prosissi sanamuunnos kertoo minulle siitä, miten olin aavistuksen kuin sissisotilas tässä tapahtumasarjassa. Vaikeista tunteista ja mahdottomalta tuntuvasta tehtävästä selvitään kuin selvitäänkin.

Valitsin leikata kuvista marginaalit pois. Mielestäni ilman marginaaleja kuvat ovat enemmän osa näyttelytilaa.

Kuva 23. Valmis installaatio museolla

4.3 Sisällölliset teemat, suhde aiheeseen ja lähteisiin

Kuvissani voi nähdä hedelmällisyyden symboleita, naiseuteen, kehoon ja vanhenemiseen liittyviä teemoja (Kuva 24). Itselle teosten merkitys on siinä, miten olen valinnut näyttää itseni muulle maailmalle, ei mikään yksittäinen teema. Koin voimaannuttavana ja taitelijana itsenäistymistäni edistävänä tekona tehdä jotain aivan omannäköistä välittämättä siitä, mitä muut minusta ajattelevat tai täytänkö odotuksia. Itselle tärkeintä on voimakas ilmaisu sekä se, että teos toimii itsenään visuaalisesti kiinnostavana ilman mitään taustatietoja. Kun taitelijasta ja teoksesta opiskelee lisää, se tuo teokseen uusia tasoja.

Kuva 24. Valmiit kuvat museolla

Feministinen lähestymistapa näkyy materiaaleissa, tekotavassa ja oman kehon käytössä. Teoksen materiaalivalinnat ovat arkisia jokapäiväisestä elämästä löytyviä. Teokset ovat kuvattu kotonani, keskitasoa huonommalla järjestelmäkameralla Canon EOS500, linssillä Sigma 30mm f1.4 EX DC. Mustesuihkutulostukseen on käytetty Hahnemühle Hemp 290 g/m² - A3+ arkkipaperia.

Tapa, jolla kuvaan kehoani eivät ole yleisesti valokuvauksessa tai taidevalokuvauksessa käytettyjä rajoituksia. Itselleni on epäkiinnostavaa yrittää kuvata joka keho klassisen kauniilla tavalla. Paljastan kehoani omilla ehdoillani, liittäen siihen elementtejä, jotka käsitteellisellä

tavalla voi ajatella sopivan siihen. Ruokaelementeillä on myös voimakasta symbolista merkitystä, jos sitä haluaa niihin lukea.

Käsitetaiteessa ajatellaan idean ja tekoprosessin teoksen taustalla olevan tärkeämpiä kuin itse teos. Käsitetaiteessa taiteilija tuottaa älyllisiä oivalluksia ja ohjaa katsojan huomiota siihen, miten teoksesta tuli taideteos. Yksi käsitetaiteen keskeisistä ajatuksista on juuri taiteen tekemisen prosessi ja miten se näkyy teoksessa tai teoksen dokumentoinnissa. (Koppa 2010.)

5 Yhteenveto ja pohdinta

Tässä opinnäytetyössä tarkastelin taiteen tekemisen prosessia, luovaa vapautta ja taiteilijaidentiteetin kehittymistä. Pohdin, miten mielenliikkeistä ja arkisista asioista lopulta muodostuu valmis teos. Kartoitin omia arvoja, jotka vaikuttavat taiteen tekemisen prosessiin.

Opinnäytetyöprosessin aikana olen kehitellyt useita teoksia. Loppujen lopuksi ratkaisevaksi kysymykseksi nousi, kuka haluan olla ihmisenä sekä taiteilijana, millaista taidetta haluan tehdä ja mitä teoksillani välittää. Itselleni tärkeitä ja työtä ohjaavia arvoja olivat rohkeus, paljastuminen, sinnikkyys ja luottamus. Laitoin kaiken mitä minulla on likoon näitä töitä tehdessäni.

Lopputyöstäni keskusteltaessa koin välillä haastavaksi tunnistaa mitä itse haluan. Kun keskustelen ihmisten kanssa, joita ihailen ja arvostan, heidän mielipiteensä voi helposti vaikuttaa liikkaa. Tähänkin auttoi prosessiluontoinen suhtautuminen. Keskusteluissa tein muisiinpanoja ja annoin aikaa ennen päätösten tekoa. Ei ole heti pakko toimia. Voi kirjata kiinnostavat, ristiriitaiset ja eriävät mielipiteet ylös. Muutaman päivän kuluttua voi teoksen suunta olla auennut uudella tavalla ja tietää varmasti mitä työlle haluaa tehdä.

Kaikilla elämäni alueilla tapahtuvat kohtaamisen, tilanteen ja tunnelmat vaikuttivat teoksen syntyyn ja lopputulokseen: tilanteet hoitotyössäni palvelutalossa, puhelut perheen kanssa, voimattomuuden tunne työskentelyn edessä, arjen selviytymisen haasteet ja epämukavuuden sietäminen. Prosessiluotoisuus ja luottamus tapahtumasarjaan toivat vapauden työskennellä.

Ajattelen, että käsitetaidetta ei voi keksiä pakottamalla tai missään tietyssä ennakoitavissa olevassa tilassa, ajassa tai hetkessä. Sen syntyyn vaikuttaa kaikkien eri elämäni alueiden tapahtumat. Tahdoin, että lopputyössä on jokin minulle ominainen herkkyyys, omituisuus ja oivallus. Mielestäni onnistuin tässä.

Kun kysytään mihin tarvitsee outojen asioiden näkemistä, olisi kuin kysyä mihin tarvitaan ajattelua. Teokseni kutsuu katsomaan mitähän tuolla on. Sen lupauksen nämä työt lunastavat.

Tämän työskentelyprosessin aikana olen kasvanut ihmisenä ja taiteilijana.

Lähteet

- Andersson, L. 1998. Dal Vivo. Viitattu 27.03.2023. Saatavissa <https://www.fondazioneprada.org/project/laurie-anderson-dal-vivo/?lang=en>
- Andersson, L. 2015. The Body. Viitattu 27.03.2023. Saatavissa <https://www.npr.org/sections/therecord/2015/10/06/446299070/a-body-transformed>
- Benglis, L. 1975 Quartered Meteor. Viitattu 27.03.2023. Saatavissa <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/anti-form>
- Guggenheim. 2023. Process art. Viitattu 27.03.2023. Saatavissa <https://www.guggenheim.org/artwork/movement/process-art>
- Hilliard, J. 1971. Camera Recording its Own Condition. Viitattu 27.03.2023. Saatavissa <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/p/process-art>
- Hirvonen, E. 2022. Taiteen tekeminen on etsimistä, ei valmiiksi ajatellun mielipiteen kuoruttamista. Taideyliopisto. Viitattu 27.03.2023. Saatavissa <https://www.uniarts.fi/artikkelit/puheenvuorot/elina-hirvosen-kolumni-taiteen-tekeminen-on-etsimista-ei-valmiiksi-ajatellun-mielipiteen-kuoruttamista/>
- Koppa. 2010. Käsitetaide. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 27.03.2023. Saatavissa <https://koppa.iyu.fi/avoimet/taiku/taidehistorian-aikajana/nykytaide/kasitetaide>
- Kordic, A. 2016. Understanding the Origin and Legacy of Process Art. Widewalls. Viitattu 29.03.2023. Saatavissa <https://www.widewalls.ch/magazine/process-art-artists-history>
- Louisiana Channel. 2016. Laurie Anderson Interview: Advice to the Young Youtube-haastattelu. Viitattu 27.03.2023. Saatavissa <https://www.youtube.com/watch?v=Vzt2p4XkKco>
- Morris R. 1970. Untitled (Pink Felt). Viitattu 28.03.2023. Saatavissa <https://www.guggenheim.org/artwork/3016>
- Morris R. 1973. Untitled (Brown Felt). Viitattu 28.03.2023. Saatavissa <https://www.guggenheim.org/artwork/3019>
- Red Bull Music Academy. 2015. Power of Art, Laurie Andersson Youtube-haastattelu. Viitattu 27.03.2023. Saatavissa <https://www.youtube.com/watch?v=RIGKQshvx4Y>
- Saltz, J. 2020. How to Be an Artist. Englanti: Ilex.
- Suomisanakirja. 2023. Prosessi. Viitattu 27.03.2023. Saatavissa <https://www.suomisanakirja.fi/prosessi>

Tanskanen, I., Erävaara T. & Lehto, K. 2011. Omakuva on jokaisen kuva. Turun ammattikorkeakoulu.

Weiss, J. 2007. Robert Morris, Untitled, 1976. National Gallery of Art. Viitattu 27.03.2023.

Saatavissa <https://www.nga.gov/collection/art-object-page.138480.html>